

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet ”Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar” (SOU 2016:46)

(Dnr U2016/03062/S)

Skolinspektionen har anmodats yttra sig över betänkandet ”Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar” (SOU 2016:46). Mot bakgrund av Skolinspektionens uppdrag lämnar myndigheten följande synpunkter.

Inledningsvis vill Skolinspektionen framhålla att myndigheten har förståelse för utredningens ambition med förslagen i betänkandet. Skolinspektionen kan dock konstatera att myndigheten i tillsynen ofta konstaterar brister i huvudmäns arbete med extra anpassningar och särskilt stöd. Skolinspektionen anser därför att det är av största vikt att utredningens förslag genomförs på ett adekvat sätt i alla led, annars ser Skolinspektionen att det finns en stor risk att den aktuella elevgruppen inte kommer få sina rättigheter tillgodosedda. Skolinspektionen vill även framhålla att inrättandet av s.k. SAK-miljöer kan skapa egna isolerade enheter för elever med vissa funktionsnedsättningar, vilket är ett avsteg från den grundläggande tanken om delaktighet och tillgänglighet i det svenska skolsystemet. Detta skulle även kunna leda till att elevgrupper med andra behov efterfrågar liknande särlösningar.

9.2 Förstärkt rätt till teckenspråk

Skolinspektionen är positiv till utredningens förslag om en förstärkt rätt till teckenspråk vid modersmålsundervisning och språkval samt att teckenspråk ska likställas med de nationella minoritetsspråken i dessa avseenden. Skolinspektionen delar även utredningens bedömning att kursplanerna i teckenspråk i sådana fall behöver ses över.

Enligt nuvarande lagstiftning i 23 kap. 4 § skollagen (2010:800) är möjligheten till vem en huvudman kan överlämna fjärrundervisning via entreprenadavtal

olika beroende på om det är fråga om modersmålsundervisning eller undervisning i andra ämnen. Det behövs därför ett klargörande om vad som ska gälla för fjärrundervisning via entreprenadavtal vid språkval enligt 9 kap. 6 § skolförordningen (2011:185). Frågan är om det ska vara skillnad om en elev som språkval har valt det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning i enligt punkt 1, respektive teckenspråk enligt punkt 4? Skolinspektionen kan se stora fördelar med att även andra huvudmän än staten skulle kunna ge fjärrundervisning via entreprenadavtal i teckenspråk som språkval, och inte enbart som modersmålsundervisning.

18.2 Utredningens förslag om regionala nav

Skolinspektionen är i princip positiv till utredningens förslag om regionala nav. Skolinspektionen tror särskilt att förslaget om en kontaktperson kan förbättra och underlätta berörda elevers skolgång. Skolinspektionen vill dock framhålla vikten av att utredningens förslag samordnas med andra förslag om statlig regional närvaro inom utbildningsområdet, t.ex. Skolkommisionens förslag i betänkandet "Samling för skolan – Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet" (SOU 2016:38), avsnitt 5.2 Stärkt huvudmannaskap med stöd av staten.

20.2 SAK-miljöer

Skolinspektionen välkomnar ett förtydligande av hur huvudmän kan organisera verksamheten för elever med dövhet, hörselnedsättning och grav språkstörning. Skolinspektionens erfarenhet är att huvudmän hanterar detta på olika sätt, och inte alltid i enlighet med skolförfattningarna. Skolinspektionen anser dock att lagstiftaren redan nu bör tydliggöra vilka krav som ska ställas på en SAK-miljö (jfr författningsförslaget i 3 kap. 5 b § skollagen). För att Skolinspektionen inom ramen för tillsynen ska kunna ta ställning till vad som utgör en SAK-miljö i lagens mening krävs en tydlig lagstiftning.

Enligt utredningens förslag ska hemkommunen pröva frågan om en elevs tillhörighet till målgruppen för en SAK-miljö, och ett sådant beslut ska föregås av en utredning (se författningsförslaget i 3 kap. 5 c § skollagen). Utredningen har dock valt att i lagtexten inte närmare precisera vilka bedömningar som krävs i en utredning. Utredningen menar att allmänna råd eller ett stödmaterial vid behov skulle kunna ge vägledning om detta. Skolinspektionen anser emellertid att lagstiftaren redan nu bör tydliggöra vilka bedömningar som krävs i en utredning, särskilt mot bakgrund av att prövningen kommer att göras lokalt av respektive elevs hemkommun.

Skolinspektionen har svårt att överblicka konsekvenserna av utredningens förslag om placering vid en kommunal skolenhet med SAK-miljö (se t.ex. författningsförslaget i 10 kap. 30 § skollagen). En elev kan önska att bli placerad vid en skolenhet som har en SAK-miljö. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet eller vid en skolenhet med SAK-miljö åsidosätts ska kommunen dock placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola. Frågan är hur kommunen ska göra om flera elever med berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet eller en skolenhet med SAK-miljö har ansökt till skolenheten än det finns plats för. Ska kommunen då göra en prioritering och ett urval bland dessa berättigade elever? Skolinspektionen anser att detta behöver tydliggöras i bestämmelsen. Om det ska ske ett urval vore det dessutom önskvärt om lagstiftaren förtydligar enligt vilka principer urvalet ska göras, detta för att placeringsförfarandet ska bli förutsägbart, transparent och rättssäkert för eleverna.

Det skulle således kunna uppstå en situation då alla elever som önskar och har ett berättigat krav på placering vid en skolenhet med SAK-miljö inte kommer kunna få det. Huvudmän kan även välja att inte skapa egna SAK-miljöer eller delta i samverkan om regionala SAK-miljöer. Skolinspektionen vill därför framhålla att huvudmannen redan enligt nuvarande reglering har en skyldighet att anpassa utbildningen efter elevens behov och ge stöd i enlighet med reglerna i 3 kap. skollagen. Detta kommer bli särskilt viktigt för elever med grav språkstörning, eftersom utredningen föreslår att dessa elever inte längre ska tillhöra specialskolans målgrupp.

Skolinspektionen delar utredningens bedömning att det kan finnas skäl för Skolverket att utarbeta allmänna råd eller ett stödmaterial om SAK-miljöer.

22.3 Ny tydligare målgruppsdefinition

Skolinspektionen är positiv till att målgruppsdefinitionen för specialskolan förtydligas. Verksamheten i specialskolan kommer därigenom ges större möjlighet att möta de aktuella elevernas behov.

Författningsförslag

11 kap. 29 § skollagen

Bestämmelsen saknas i författningsförslagen. Bestämmelsens första stycke bör ändras med tillägget "*eller vid en skolenhet med särskilt anpassad kommunikativ miljö*" (jfr motsvarande ändring i bestämmelsen för grundskolan i 10 kap. 30 § skollagen).

28 kap. 12 § andra stycket skollagen

Skolinspektionen vill göra lagstiftaren uppmärksam på att numreringen i andra stycket bör vara "1, 2, 5 och 8-13".

I ärendets slutliga handläggning har tf rättschefen Annica Runsten deltagit.

Tommy Lagergren
Biträdande generaldirektör

Sofia Tiberg
Jurist, föredragande